ДАР'Я ДЕГТЯРЕНКО
0000-0001-5577-2006
викладач, Сумський національний аграрний університет
(Суми, Україна)
darin.ja@ukr.net
DARIA DEHTIARENKO
0000-0001-5577-2006
teacher, Sumy national agrarian university
(Sumy, Ukraine)
darin.ja@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ НА СХОДІ УКРАЇНИ

PROBLAMS OF TEACHING UKRAINIAN LANGUAGE TO FOREIGN STUDENTS OF DIFFERENCE PROFESSIONAL DIRECTION

У статті проаналізовані основні спеціальності, які найчастіше обирають іноземні слухачі підготовчого факультету, розглянуті проблеми викладання української мови для слухачів іноземців та шляхи їх подолання.

The article analyzes the main specialties, which are the most often chosen by foreign students of the preparatory faculty, the problems of teaching the Ukrainian language for foreigners and ways of overcoming them are considered.

Ключові слова: українська мова, іноземні студенти, програма, навчання, спеціальність.

Key words: ukrainian language, foreign students, program, studding, specialty.

Постановка проблеми. Іноземні студенти, які приїжджають на східну територію України для навчання у вищих навчальних закладах, не мають сильної мотивації для вивчення української мови. Це зумовлено тим, що спілкування на Сході країни відбувається переважно російською мовою і зрідка – українською. Існуючі факультети для підготовки іноземних громадян до навчання в українських університетах пропонують дві мови для вивчення: українську та російську. Але, як показала практика та опитування, лише деякий відсоток іноземців-слухачів обирають українську мову, інша більшість – російську, тому що це основна мова для спілкування один з одним, у магазині, кінотеатрі та інших місцях або закладах.

Викладання української мови як іноземної має багато проблем: відсутність державної політики стосовно вивчення цієї мови, недостатня розробка методики зазначеного предмета, невелика кількість та невідповідна якість необхідних підручників, навіть відсутність в багатьох містах країни факультетів, які б випускала кваліфікованих спеціалістів.

Методика викладання української мови як іноземної тільки-но починає створюватись, а за основу береться методика викладання російської мови як іноземної. Відсутність досвіду фахівців у підготовці іноземних студентів до навчання в українських університетах відображається на якості освіти. А деякі викладачі мають спеціальність, пов’язану з російською мовою, тому рівень володіння українською – недостатній.

Всі ці проблеми потребують вирішення, тому проблеми викладання української мови як іноземної є актуальними на сьогоднішній день. **Аналіз наукових досліджень** Бєй Л. та Струганець Л., а також набутий досвід по роботі з іноземними слухачами підготовчого факультету Сумського національного аграрного університету дозволяє зазначити, що треба встановити категорії іноземних студентів, які мають за мету навчатись у вищих навчальних закладах України, згідно спеціалізацій та етапу навчання, існуючої бази знань з української або російської мови, потреб у комунікації та інше. Зважаючи на це, кожен громадянин іншої країни буде мати різні потреби у вивченні української мови та різних предметів та у різному обсязі здійснювати це навчання.

Метою статті є аналіз складу контингенту студентів з різних країн з точки зору вивчення саме української мови, виокремлення основних навчальних груп згідно різних спеціальностей, визначення основних напрямків роботи в групах і проблем, які виникають у викладанні та навчанні української мови як іноземної, а також виокремлення деяких шляхів вирішення актуальних питань.

Виклад основного матеріалу. На цей день українські університети пропонують іноземним громадянам два напрямки підготовки студентів-іноземців до навчання у вищих навчальних закладах: інженерного профілю та біологічного. На вивчення безпосередньо української мови згідно робочої програми відводиться 724

години, 4 години з яких – це екзамени для першого та другого семестру.

Базовий курс української мови як іноземної передбачає засвоєння знань та певних навичок з абетки, фонетики (правильна вимова голосних та приголосних, глухих та дзвінких, м'яких та твердих і т.д.), вживання апострофа, якого немає в інших мовах, вивчення різних видів інтонації та засобів милозвучності мови. Основні граматичні поняття вивчаються на базі російських за аналогією. Лексико-граматичні розряди, тобто частини мови, згідно програми засвоюються окремими модулями та практично. Також відбувається ознайомлення з формами жіночого, чоловічого та середнього роду, одниною та множиною, з формами відмінків. Увага приділяється різним фразам, необхідними для знайомства, орієнтування на місцевості та іншим потребам. Згідно цього вивчаються наступні теми: «Привітання-Прощання», «Знайомство» (прізвище, ім'я, по батькові, сімейний стан, стать, вік, дата і місце народження, національність, громадянство, місце навчання, професія, адреса), «Родина», «Дні тижня», «Календар» (пори року, місяці), «В магазині» (Скільки це коштує?), «У касі» (Скільки коштує квиток?), «Час» (Котра година? О котрій годині?) та інші.

Для закріплення знань та формування і удосконалення комунікативних навичок іноземним студентам пропонується вивчення більш широких тем: «Моя кімната», «Моя аудиторія», «Мій друг», «Місто» та інші. Заняття з вивчення усіх тем проводяться у різних формах: вивчення та обговорювання нової лексики, діалог,

монолог, аудіювання. Це допомагає сформувати у іноземців-слухачів діалогічне та монологічне мовлення та удосконалити комунікативні навички.

Особлива увага приділяється також позакласній роботі, яка необхідна для соціалізації та адаптації іноземних громадян до української культури. Екскурсії містом, до головних пам'яток, відвідування музеїв, галерей та інших місць допомагають закріпити вже набуті знання та сформувати нові, розвити комунікацію та стимулювати студентів до активного спілкування.

Зазначимо, що на початку першого семестру студенти вивчають лише українську мову, а в кінці семестру поступово додаються інші предмети: математика, фізика, інформатика, хімія, країнознавство. Якщо підготовчий факультет інженерного направлення, то іноземні студенти вивчають креслення, а якщо біологічного – біологію. На підготовчому факультеті українська мова є важливою ланкою і фундаментом для засвоєння інших предметів, які будуть глибше вивчатись на першому та подальших курсах в університеті. Такий розподіл спеціальностей слід вважати завузьким, тому що студенти приїжджають країн для освоєння різних професій: програміст, юрист, будівельник, лікар, ветеринар та ін. Ознайомлення іноземних слухачів підготовчого відділення відбувається не з усіма тими предметами, які будуть викладатися на першому курсі та в подальшому. Тому, якщо студенти не засвоюють в достатній мірі мову навчання, їм важко, а іноді навіть неможливо вивчити необхідний для обраної спеціальності предмет.

Курс української мови як іноземної має певні завдання, які повинні виконуватись для можливості подальшого навчання іноземних громадян в університетах України. До таких належать формування вмінь та навичок володіння мовою, в тому числі розвиток комунікативної компетентності, ознайомлення зі структурою ключових ділових документів, які потрібні студентові на протязі його навчальної діяльності.

Сформовані завдання зобов'язують програму курсу включити фонетичні та граматичні теми, тому що вони формують практичні навички володіння українською мовою, мовні теми, які необхідні для навчальної діяльності, теми з сучасного діловодства для правильного оформлення заяви, пояснювальної записки та інших документів. Останнє, на жаль, включено не до усіх програм курсу. Підсумковий контроль знань та умінь студентів включає читання тексту, його переказ, відповіді на питання, написання одної з вивчених на протязі семестру тем та її монологічне висловлювання.

Однією з головних проблем викладання української мови як іноземної є відсутність єдиного підручника в цього предмету. Ті посібники, які вже видані в межах країни, розраховані на більший обсяг навчальних годин та не враховують різні функціональні стилі. Тому, в першу чергу, головним завданням методистів є розробка підручника з української мови для іноземних студентів з урахуванням різних профнаправлень (Струганець, 38-42).

Особливу увагу слід звернути на те, що іноземні громадяни, які приїжджають на Схід України, сподіваються не тільки на вивчення української мови в

межах університету, але й в україномовному середовищі. Але саме ця територія країни відрізняється російськомовним оточенням, тому процес вивчення та оволодіння українською мовою на достатньому рівні відбувається складно. В результаті більшість іноземців обирають саме російську мову, а українську мову – лише у випадках, коли навчання на факультеті відбувається цією мовою.

Двомовне оточення сприяє тому, що при вивченні української мови студенти в більшій мірі оволодівають російською, тому що частіше чують її на вулицях міста, в різних закладах та вже від знайомих їм людей. З однієї сторони така двомовність допомагає засвоїти одразу дві мови, враховуючи також їх спорідненість. З іншої сторони – недостатній рівень вивчення двох мов через плутання слів та їх значення в певній мові (Бєй, 107-113).

Висновки. Програма курсу української мови як іноземної знаходиться на етапі вдосконалення та потребує певних змін. Викладання цього курсу вимагає від викладача професійної майстерності у зв'язку з відсутністю єдиного підручника та єдиної устаткованої програми. Проблеми, виникаючи у викладанні української мови іноземним студентам, які навчаються на Сході України, потребують наступного вирішення: розподіл студентів на категорії за профспрямованістю; розробка для кожної категорії окремої програми, націленої на засвоєння певної стилістики; створення підручників, які будуть враховувати особливості кожної категорії іноземних студентів; визначення та упорядкування

кількості навчального часу на вивчення того чи іншого курсу з української мови (лекційних і практичних годин, контрольованої самостійної роботи).

Список використаних джерел:

1. Бєй Л.Б. Вплив мовного середовища на зміст та викладання української мови іноземним студентам на Сході України // Фахова підготовка іноземних громадян в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (4-6 листопада). – Київ, 2002. – С. 107-113.

2. Струганець Л. Українська мова (за професійним спрямуванням): Програма / Л. Струганець, Е. Палихата, М. Пігур // Дивослово. – 2005. – № 9. – С. 38–42.